

Resultaten onderzoek vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen

PI Ringbaan Zuid 500 te Tilburg

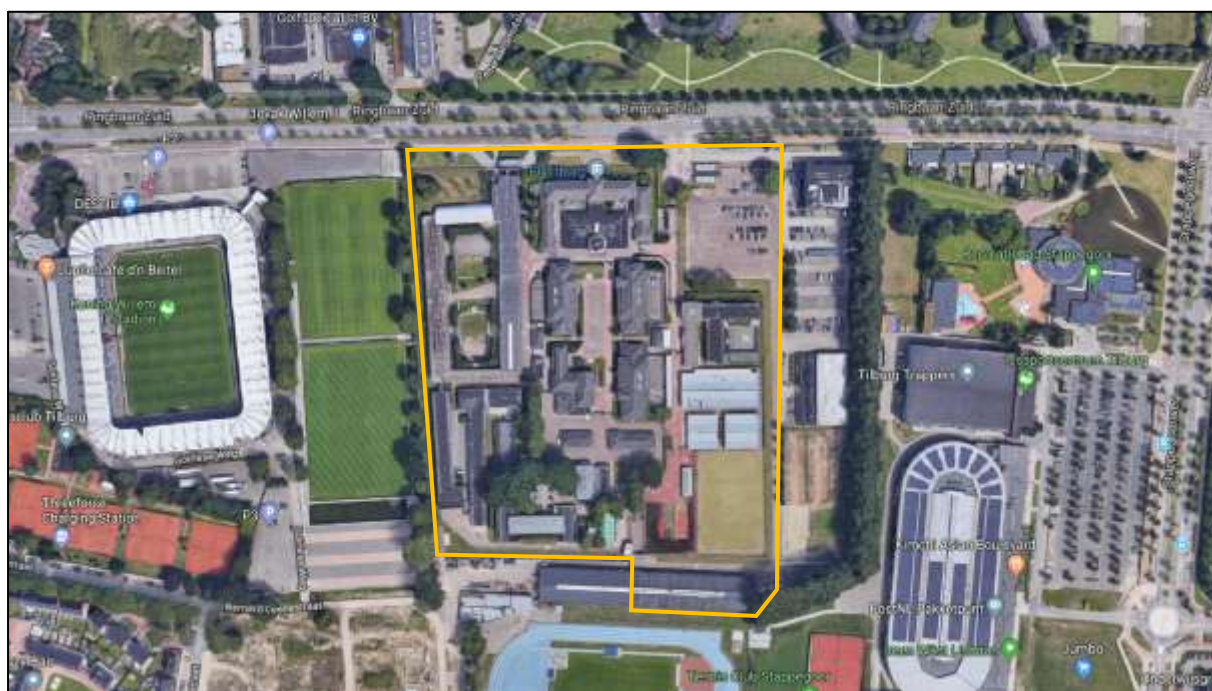
Datum : 23-9-2019
Projectnummer : P18-0310
Opdrachtgever : Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties
Opgesteld door : M.A. den Otter & I.J.J. Vleut
Kwaliteitscontrole : N. Arts-Smits

Kader

Opdrachtgever is voornemens diverse gebouwen te slopen op het terrein van de voormalige PI aan de Ringbaan Zuid 500 te Tilburg, zie figuur 1 voor de globale begrenzing van het plangebied.

In verband met de voorgenomen plannen is in 2018 een toets flora en fauna uitgevoerd (Staro, P18-0273). Hieruit is gebleken dat meerdere gebouwen mogelijkheden bieden voor verblijfplaatsen van vleermuizen, zie figuur 1. In 2018 is tevens vleermuisonderzoek naar paarverblijfplaatsen uitgevoerd. Na overleg met de opdrachtgever is besloten om aanvullend ook onderzoek naar huismus en gierzwaluw en een extra onderzoeksrondte naar massawinterverblijfplaatsen van vleermuizen uit te voeren in de periode 1 augustus – 10 september 2019.

Om eventuele overtreding van de Wet natuurbescherming te kunnen voorkomen, is een nader onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen in de te slopen gebouwen. In onderhavige notitie worden de resultaten van het nader onderzoek beschreven.

Figuur 1. Globale begrenzing van het plangebied (gele lijn) (bron: Google Maps)

Methode

Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform met het vleermuisprotocol van 2017.

In het najaar van 2018 zijn er twee nachtrondes uitgevoerd in de periode 15 augustus tot 1 oktober om foerageergebied, vliegroutes, paarverblijven vast te stellen en zwermgedrag dat de aanwezigheid van een winterverblijfplaats van vleermuizen indiceert. De gewone dwergvleermuis gebruikt in de winter massale gebouwen als massale winterverblijfplaats. De gebouwen kenmerken zich vooral door de flinke omvang, robuuste bouwstijl en de aanwezigheid van diepe spleetvormige ruimten (spouw, dilatatievoeg, holle vloerelementen etc.) waar meer dan honderden tot duizenden vleermuizen in kunnen verblijven. Om massale winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vast te stellen is het noodzakelijk in de periode 1 augustus tot 10 september tussen 0:00 tot 02:00 onderzoek uit te voeren. De gewone dwergvleermuizen komen rond die periode massaal naar de winterverblijfplaats en zwermen daar rond.

De gebouwen van het plangebied bieden voldoende oppervlakte aan schuilplaatsen die kunnen dienen als massawinterverblijfplaats voor een groot aantal vleermuizen. In 2019 is derhalve in de periode 1 augustus tot 10 september één ronde naar mogelijke massawinterverblijfplaatsen uitgevoerd.

In het voorjaar van 2019 zijn drie veldbezoeken uitgevoerd om foerageergebied, vliegroutes en mogelijke kraamkolonie- en zomerverblijven van vleermuizen in of aan de gebouwen te kunnen vaststellen. Daarvan zijn twee avondrondes uitgevoerd in de periode 15 mei tot 15 juli 2019 en is er een ochtendbezoek uitgevoerd in de periode 15 april tot 15 augustus 2019.

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van verschillende batdetectors (Pettersson D240x en Anabat Walkabout). Vleermuizen maken ultrasoon geluid en met de echo daarvan krijgen ze een geluidsbeeld van de omgeving. Wij kunnen dat geluid met het blote oor niet of nauwelijks horen, maar een batdetector zet het ultrasone geluid om naar een geluidsfrequentie die wij wel kunnen horen. Met de batdetectors die gebruikt zijn tijdens het vleermuisonderzoek is het mogelijk om opnames te maken van de geluiden. De Anabat Walkabout heeft als meerwaarde dat de sonogrammen van de geluiden van de vleermuizen gelijk zichtbaar zijn en in het veld kunnen worden geanalyseerd. De opnames zijn, indien noodzakelijk, achteraf geanalyseerd om met zekerheid de vleermuissoort vast te stellen met behulp van BatExplorer.

Tabel 1 geeft een overzicht van de bezoekdata, de onderzoeker(s), de onderzochte soortgroep(en), het moment op de dag en de weersomstandigheden.

Tabel 1. Overzicht veldbezoeken, onderzoekers en weersomstandigheden. Onderzoekers: IV = Ivar Vleut, KH = Karel Haan, KM = Kirsten Moonen, MB = Mark Benders, LH = Lone Hulsen, IL = Ivo Lustenhouwer.

periode	datum	tijd (van - tot)	onderzoeker	bewolking	temp	neerslag	wind
najaar	28 augustus 2018	21:45 – 23:45	IV, KH, KM	helder	16°C	geen	1 Bft
najaar	18 september 2018	21:45 – 23:45	IV, KH, KM	licht bewolkt	20°C	geen	2 Bft
voorjaar	4 juni 2019	21:30 – 00:00	IV, KM, MB, LH	zwaar bewolkt	18°C	geen	2 Bft
voorjaar	4 juli 2019	22:00 – 00:00	IV, KM, MB, LH	helder	20°C	geen	2 Bft
voorjaar	31 juli 2019	04:00 – 06:00	IV, KM, IL	helder	16°C	geen	2 Bft
winterzwermen	8 augustus 2019	00:00 – 02:00	IV, KM	helder	19°C	geen	2 Bft

Gierzwaluwen

Het gierzwaluwonderzoek is uitgevoerd door middel van twee onderzoeksrondes in de periode 1 juni – 15 juli. Volgens het soortinventarisatieprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (NGB protocol) is het noodzakelijk om 2 uur voor zonsondergang te beginnen en het onderzoek uit te voeren tot zonsondergang. Door Staro Natuur en Buitengebied is besloten om na zonsondergang nog minstens tot volledig donker door te gaan met het onderzoek, aangezien gierzwaluwen mogelijk na zonsondergang nog terugvliegen naar hun nest.

De veldbezoeken zijn uitgevoerd op 4 juni en 4 juli 2019. Bij het onderzoek naar gierzwaluwen is gelet op de aanwezigheid van rondvliegende gierzwaluwen in de omgeving van de betreffende gebouwen. Het gedrag van de aanwezige gierzwaluwen is bestudeerd om te kunnen vaststellen of de nestplekken van de vogels zich bevinden in de gebouwen binnen het plangebied. De weersomstandigheden, de tijden en data van de veldbezoeken en dergelijke zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2. Overzicht veldbezoeken, onderzoekers en weersomstandigheden. Onderzoeker: KM = Kirsten Moonen, IV = Ivar Vleut

datum	tijd (van - tot)	onderzoeker	bewolking	temp	neerslag	wind
4 juni 2019	19:50 – 22:05	KM, IV	bewolkt	24°C	droog	2 Bft
4 juli 2019	20:00 – 22:15	KM, IV	helder	20°C	droog	2 Bft

Huismussen

Het huismusonderzoek is door middel van twee bezoeken in de periode 1 april – 20 juni. Deze veldbezoeken zijn uitgevoerd op 24 april en 27 mei 2019.

Bij het onderzoek naar huismussen is gelet op de aanwezigheid van huismussen in de omgeving van de betreffende gebouwen. Het gedrag van aanwezige huismussen is bestudeerd om te kunnen vaststellen of nestplekken van de vogels zich bevinden in de woningen. Verder is er gekeken naar geschikt habitat voor de huismus binnen en rond het plangebied, zoals wintergroene struiken, foerageergebied, stofbaden en water. De weersomstandigheden, de data van de veldbezoeken en dergelijke zijn weergegeven in tabel 3.

Tabel 3. Overzicht veldbezoeken, onderzoekers en weersomstandigheden. Onderzoekers: IL = Ivo Lustenhout

datum	tijd (van - tot)	onderzoeker	bewolking	temp	neerslag	wind
24 april 2019	13:00 – 15:00	IL	licht bewolkt	25°C	droog	4 Bft
27 mei 2019	13:30 – 15:30	IL	zwaar bewolkt	19°C	droog	3 Bft

Resultaten vleermuizen

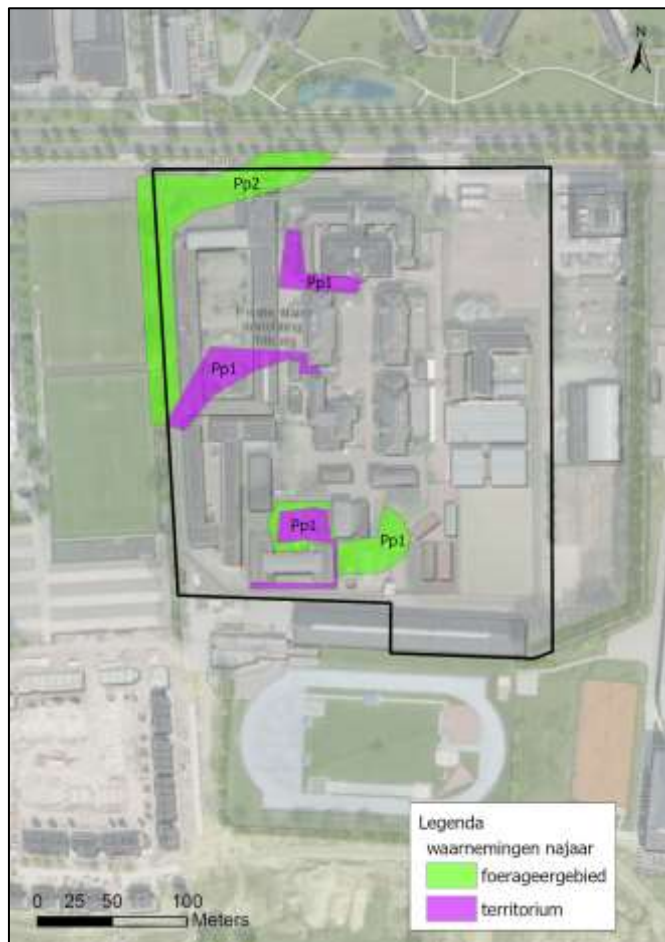
Najaar 2018

In het najaar van 2018 zijn in totaal twee onderzoeksrondes uitgevoerd. Een samenvatting van de belangrijkste functies van het plangebied voor vleermuizen is te zien in figuur 2, de volledige waarnemingen per ronde zijn weergegeven in bijlage 1. Hieraan zijn ook de gegevens toegevoegd van het extra onderzoek in augustus 2019.

Tijdens de rondes zijn meerdere foeragerende en passerende gewone dwergvleermuizen binnen het plangebied waargenomen, voornamelijk aan de noord-, west- en zuidzijde van het plangebied. Ook is één passerende laatvlieger waargenomen.

Mannetjes vleermuizen van sommige soorten vertonen in deze periode een opvallend baltsgedrag. Tijdens de balts vliegen de mannetjes van de gewone dwergvleermuis roepend rond om vrouwtjes te lokken, veelal gebruiken ze hierbij vaste trajecten binnen een territorium. Paarverblijven bevinden zich vaak in het centrum van het territorium in voornamelijk gebouwen of holle bomen. Het was mogelijk om drie verschillende mannetjes van elkaar te onderscheiden en op basis van de waarnemingen van de vliegroute van de mannetjes zijn drie territoria bepaald, zoals te zien in figuur 2. De gebouwen binnen het plangebied vallen binnen het territoria van de gewone dwergvleermuis en het is derhalve aannemelijk dat er paarverblijfplaatsen in die gebouwen aanwezig zijn.

Tijdens het najaarsonderzoek zijn in het plangebied geen zwermende gewone dwergvleermuizen waargenomen die de aanwezigheid van een (massa) winterverblijfplaats indiceren.

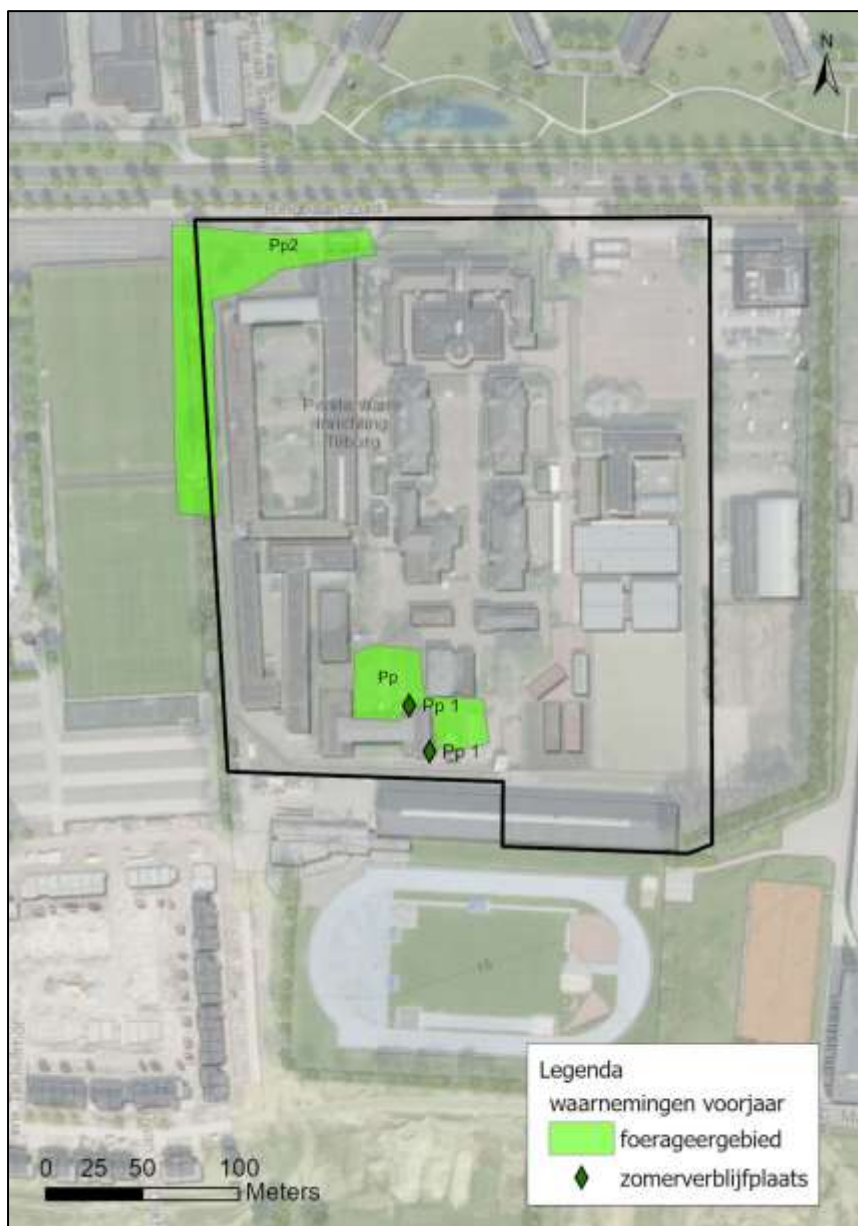
Figuur 2. Waarnemingen vleermuizen binnen en buiten het plangebied
Pp = *Pipistrellus Pipistrellus* – Gewone dwergvleermuis

Voorjaar 2019

Tijdens het voorjaar zijn drie rondes uitgevoerd, waarvan twee avondrondes en één ochtendronde. Een samenvatting van de belangrijkste waarnemingen is te zien in figuur 3, de volledige waarnemingen per ronde zijn weergegeven in bijlage 1.

Gedurende deze onderzoeken zijn verscheidene foeragerende en passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen binnen het plangebied. De foerageergebieden komen overeen met de foerageergebieden die in het najaar van 2018 zijn vastgesteld, namelijk aan de noord-, west- en zuidzijde van het plangebied.

Er zijn tijdens de rondes in het voorjaar twee zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis waargenomen binnen het plangebied. Beide verblijfplaatsen bevinden zich in de spouw van het gebouwen in het zuiden van het plangebied. De vleermuizen kropen tijdens het ochtendbezoek door de open stootvoegen naar binnen.

Figuur 3. Waarnemingen vleermuizen binnen en buiten het plangebied
Pp = *Pipistrellus Pipistrellus* – Gewone dwergvleermuis

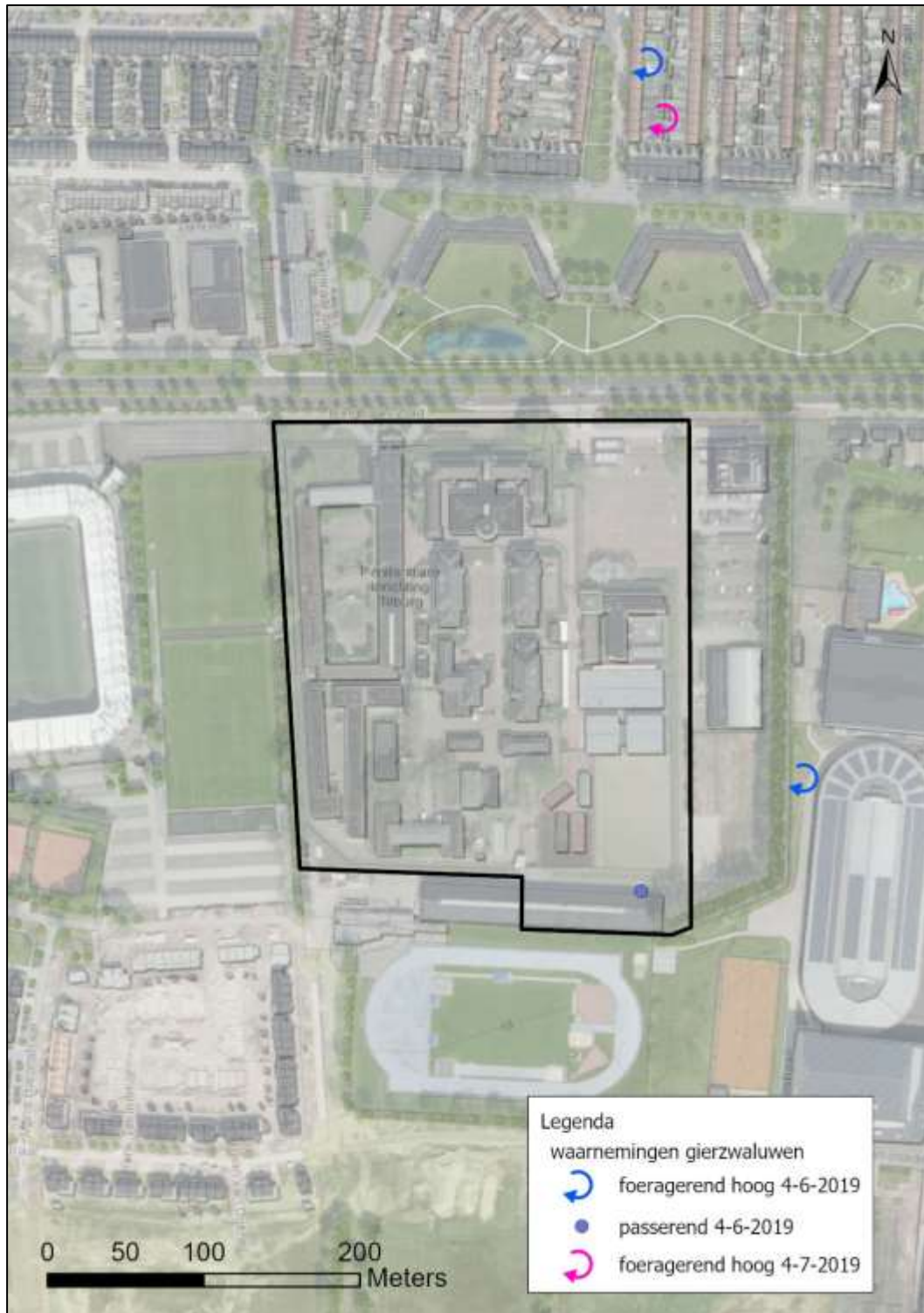
Foto 1. Open stootvoeg aan de noordkant van het zuidelijke gebouw die toegang geeft tot de spouw en wordt gebruikt als zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (gele cirkel)

Foto 2. Open stootvoeg aan de zuidoostkant van het zuidelijke gebouw die toegang geeft tot de spouw en wordt gebruikt als zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (gele cirkel)

Resultaten gierzwaluwen

Binnen het plangebied is één gierwaluw passerend waargenomen. In de omgeving van het plangebied zijn enkele foeragerende gierzwaluwen waargenomen. Binnen (de directe omgeving van) het plangebied zijn geen gierzwaluwen in giervlucht waargenomen, ook zijn er geen nestlocaties van gierzwaluwen vastgesteld. De gierzwaluwen die zijn waargenomen boven het plangebied vlogen in noordelijke richting.

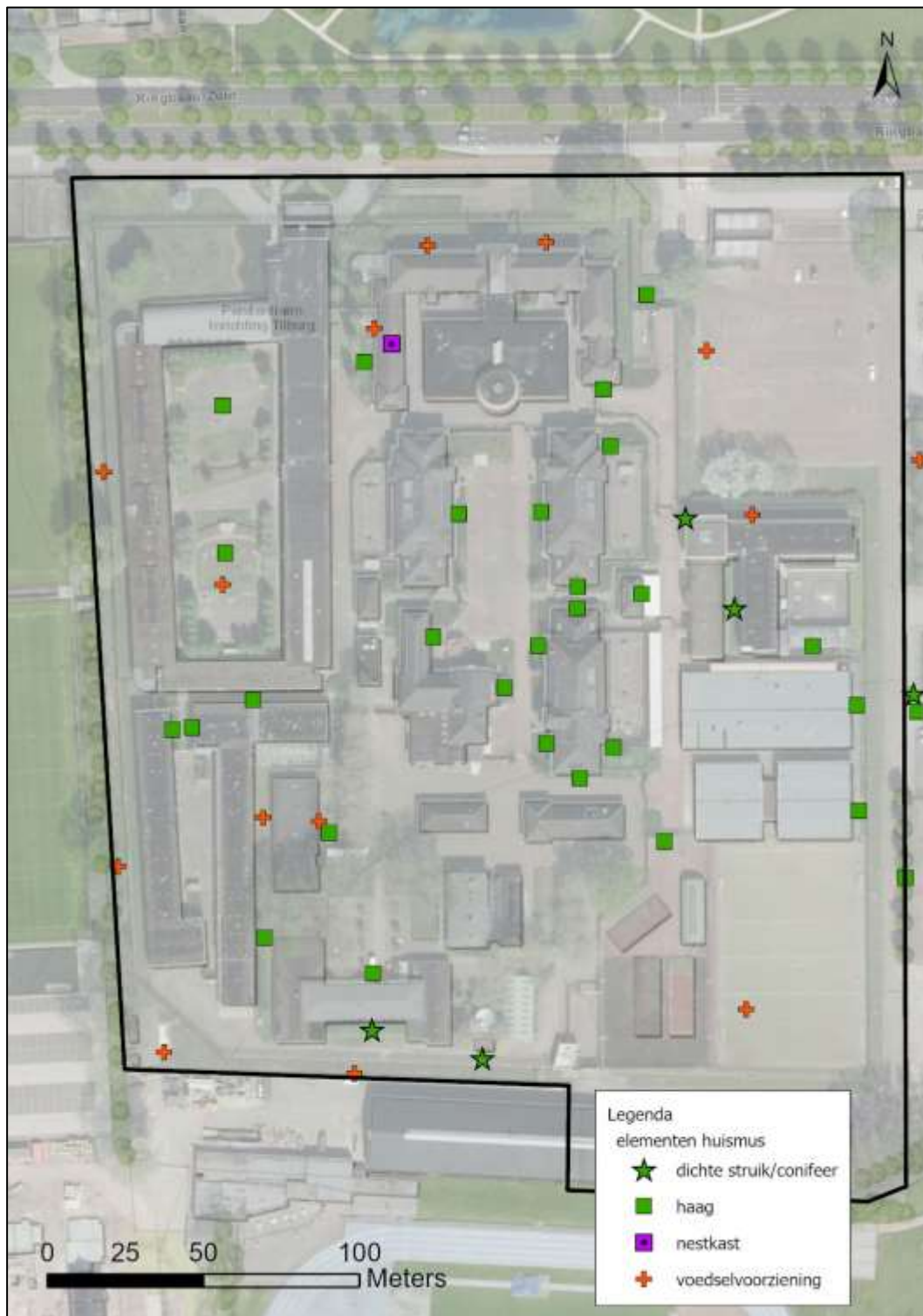
Figuur 4. Waarnemingen gierzwaluwen binnen en buiten het plangebied gedurende twee rondes in het voorjaar van 2019

Resultaten huismussen

Gedurende de twee onderzoeksrondes zijn er meerdere huismussen waargenomen in het plangebied. Hiervan zat één huismus in dekking, één huismus was aan het baltsen en één huismus vertoonde nestindicerend gedrag. Tijdens de onderzoeksrondes zijn twee bezette nesten vastgesteld. Deze bevinden zich onder de dakrand van het hoofdgebouw aan de westvleugel (figuur 5).

Figuur 5. Waarnemingen huismussen binnen en buiten het plangebied gedurende twee rondes in het voorjaar van 2019

Figuur 6. Waarnemingen van elementen die deel uit kunnen maken van het habitat van de huismus binnen het plangebied

Conclusie

Vleermuizen

Foerageergebied

Het plangebied en de directe omgeving worden gebruikt als foerageergebied door gewone dwergvleermuis. De foeragerende vleermuizen zijn vooral aan de noordwestkant en aan de zuidkant van het plangebied waargenomen.

Verblijfplaats

Binnen het plangebied zijn twee zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen in de spouw van het gebouw in het zuiden van het plangebied vastgesteld. Verder zijn er tijdens het najaarsonderzoek drie territoria van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Binnen deze territoria heeft de gewone dwergvleermuis een paarverblijfplaats. Het is echter niet mogelijk geweest om de exacte locatie van de paarverblijfplaatsen vast te stellen. Vermoedelijk wordt de zomerverblijfplaats in het gebouw in het zuiden van het plangebied ook als paarverblijfplaats gebruikt.

Vliegroute

Binnen het plangebied zijn geen vliegroutes vastgesteld.

Gierzwaluwen

Tijdens het onderzoek zijn binnen het plangebied geen verblijfplaatsen van gierzwaluwen vastgesteld.

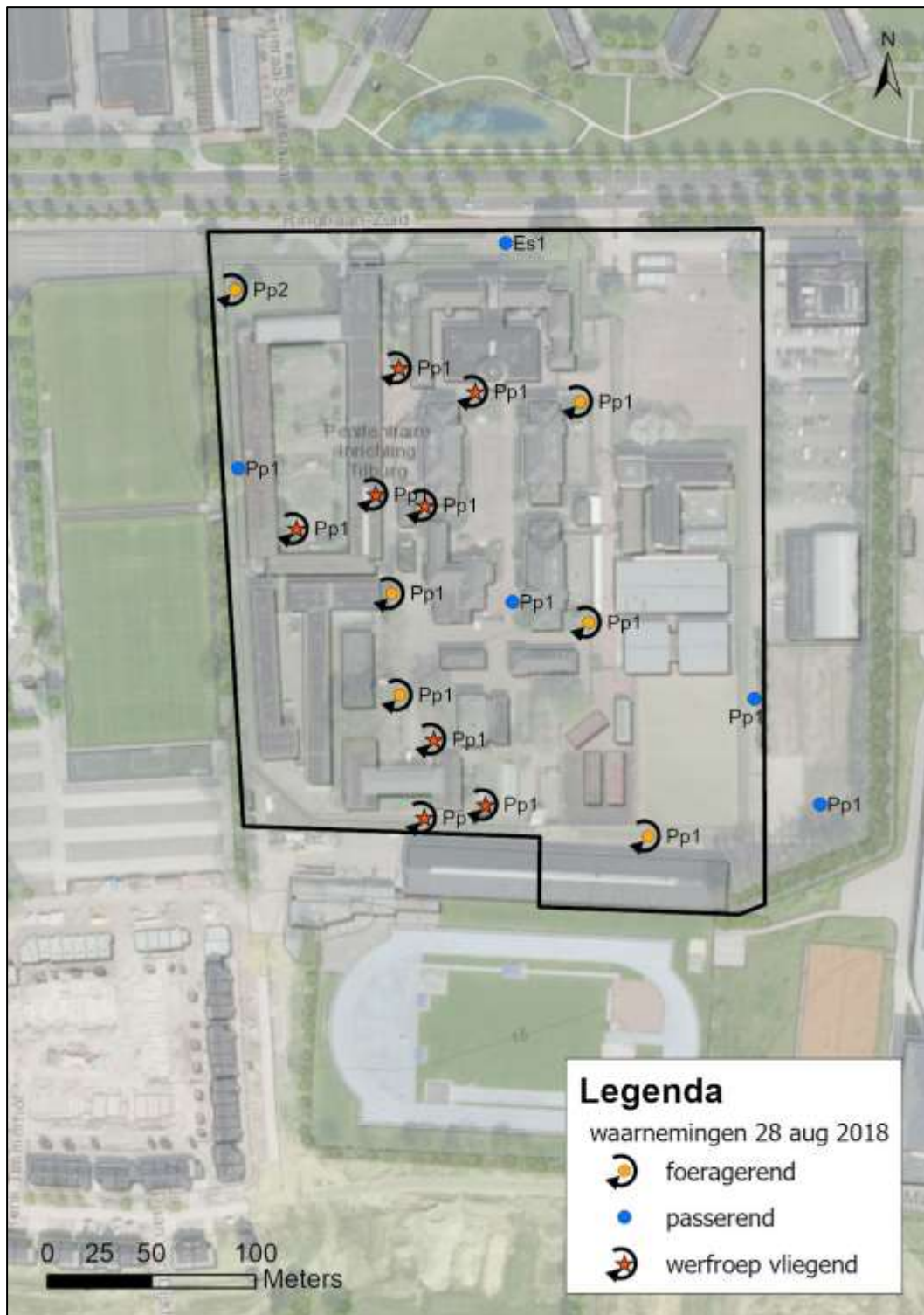
Huismussen

Bij het onderzoek zijn in het plangebied twee nestlocaties van huismussen vastgesteld.

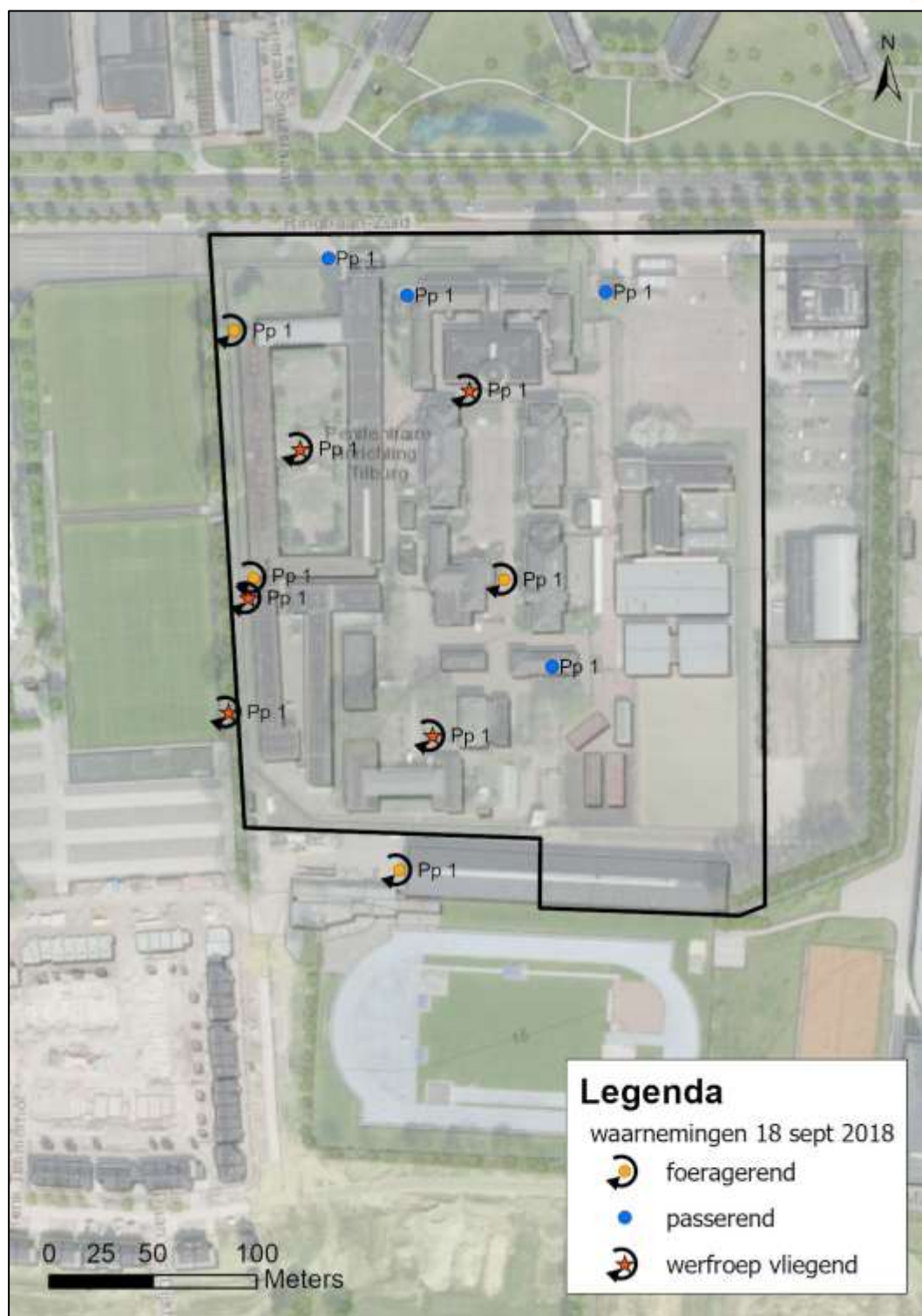
Literatuur

- + Bij12. 2017. Huismus. *Passer domesticus*. Kennisdocument. Versie 1.0 Juli 2017
- + Bij12. 2017. Gewone dwergvleermuis. *Pipistrellus pipistrellus*. Kennisdocument. Versie 1.0 Juli 2017
- + Bij12. 2017. Gierzwaluw. *Apus apus*. Kennisdocument. Kennisdocument. Versie 1.0 Juli 2017
- + Lundberg, K., & Gerell, R. 1986. Territorial advertisement and mate attraction in the bat *Pipistrellus pipistrellus*. *Ethology*, 71(2), 115-124.
- + Netwerk Groene Bureaus. 2017. Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet Natuurbescherming. Versie juli 2017.
- + Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard gewone dwergvleermuis. Versie 1.1, maart 2014. RVO-S12-401/BF15896
- + Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging. 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl.

Bijlage 1. Waarnemingen per onderzoeksronde

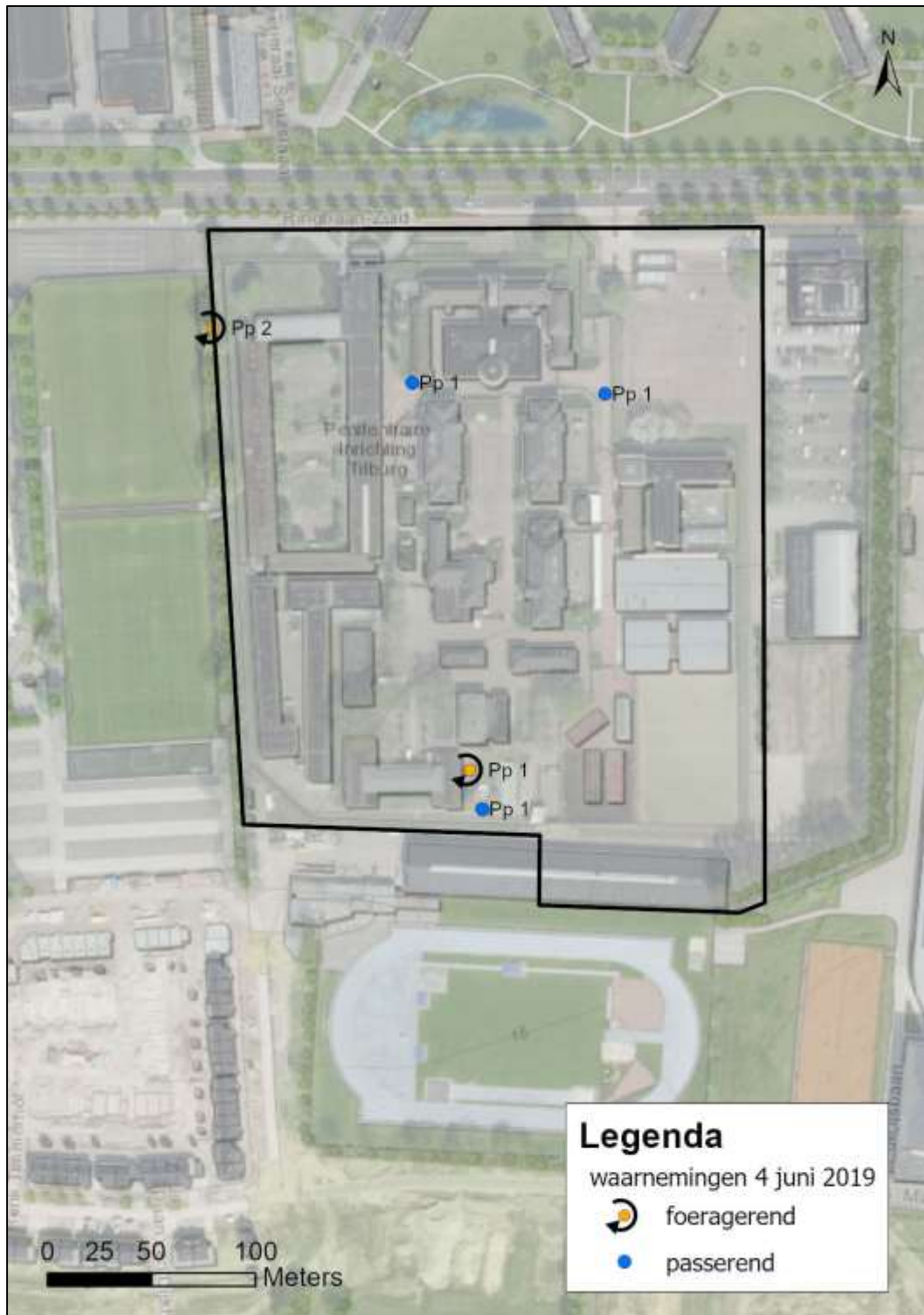
Pp – *Pipistrellus Pipistrellus* – Gewone dwergvleermuis
Getal = aantal

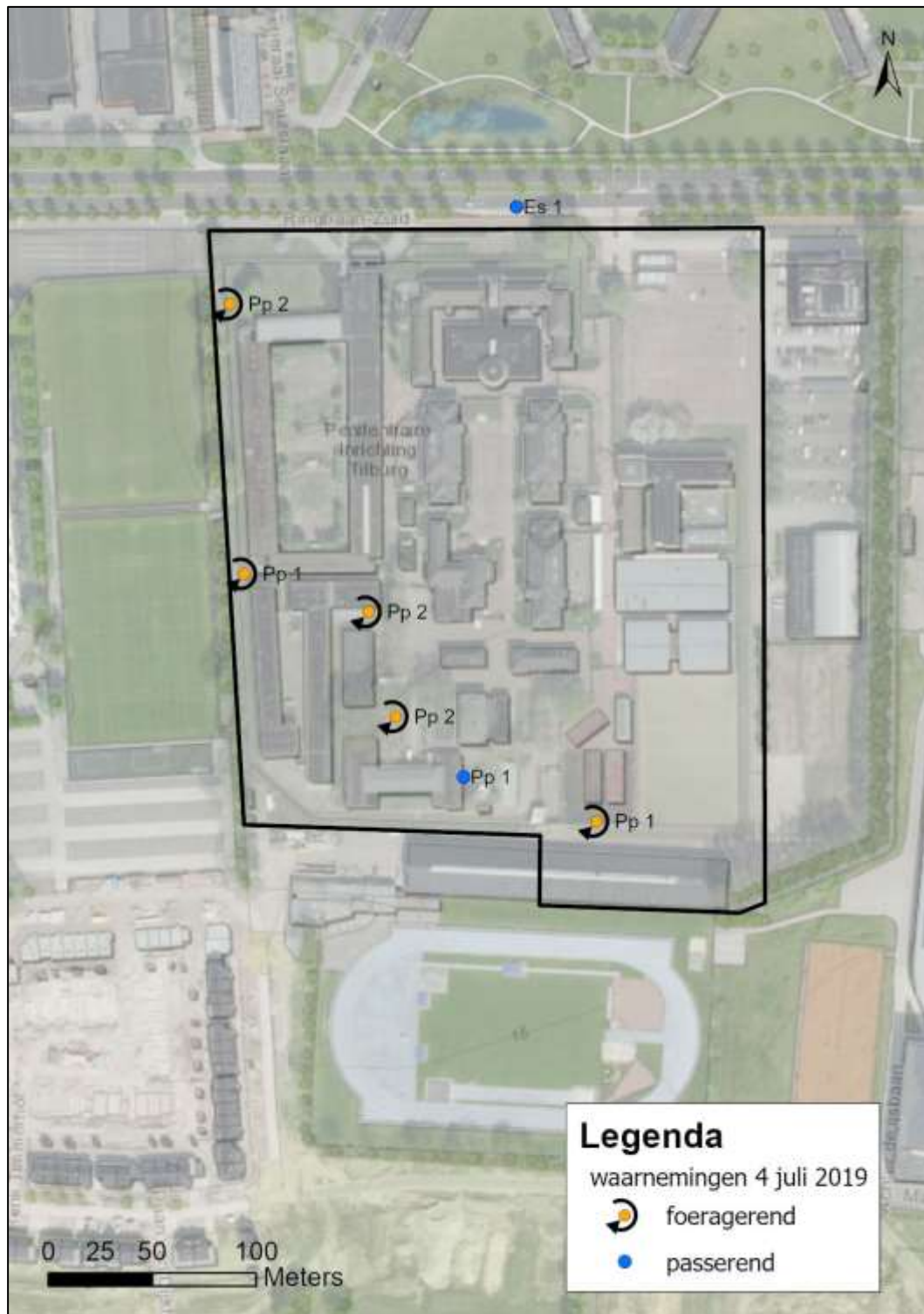
Pp – *Pipistrellus Pipistrellus* – Gewone dwergvleermuis

Es – *Eptesicus serotinus* - Laatvlieger

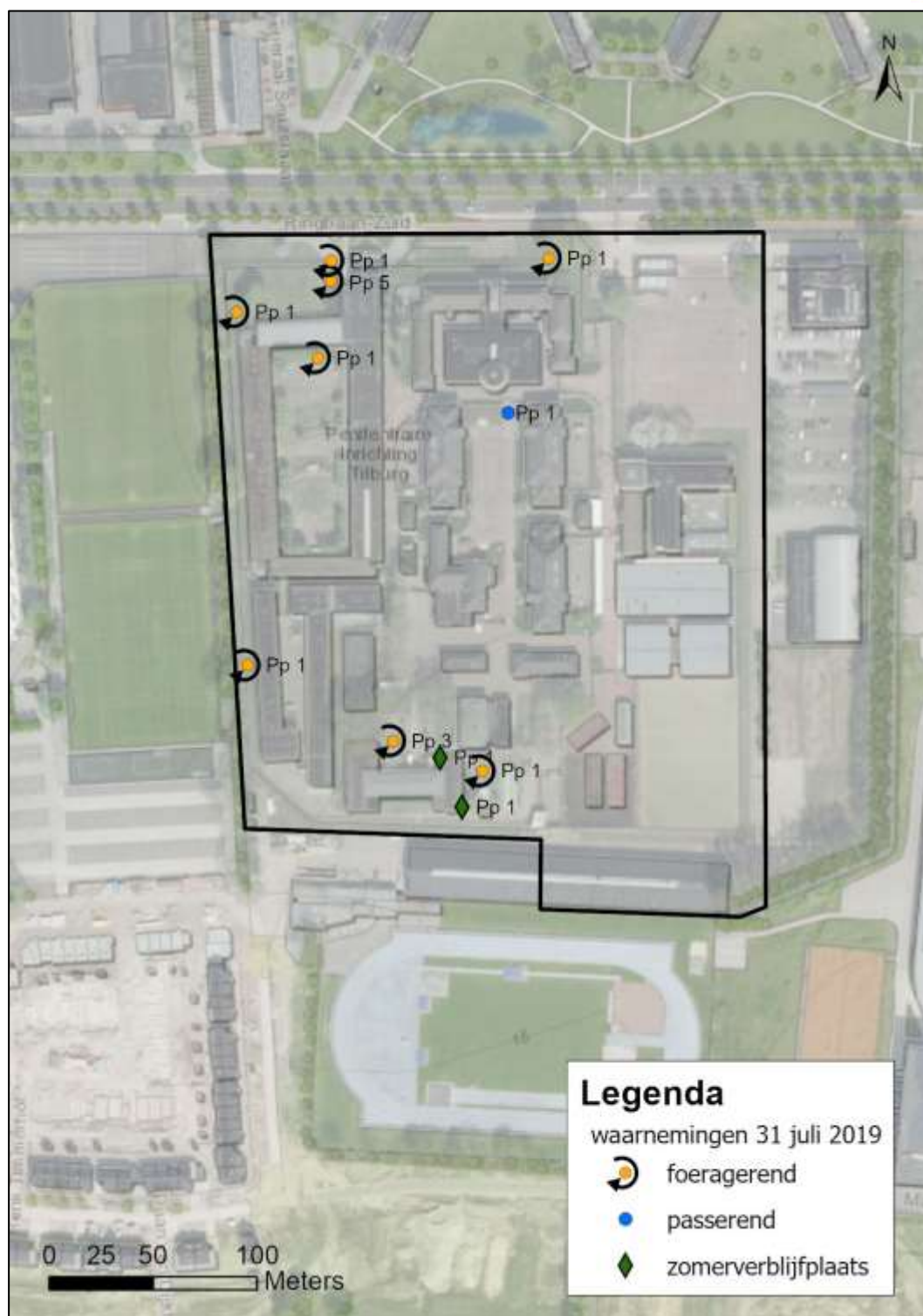
Getal = aantal

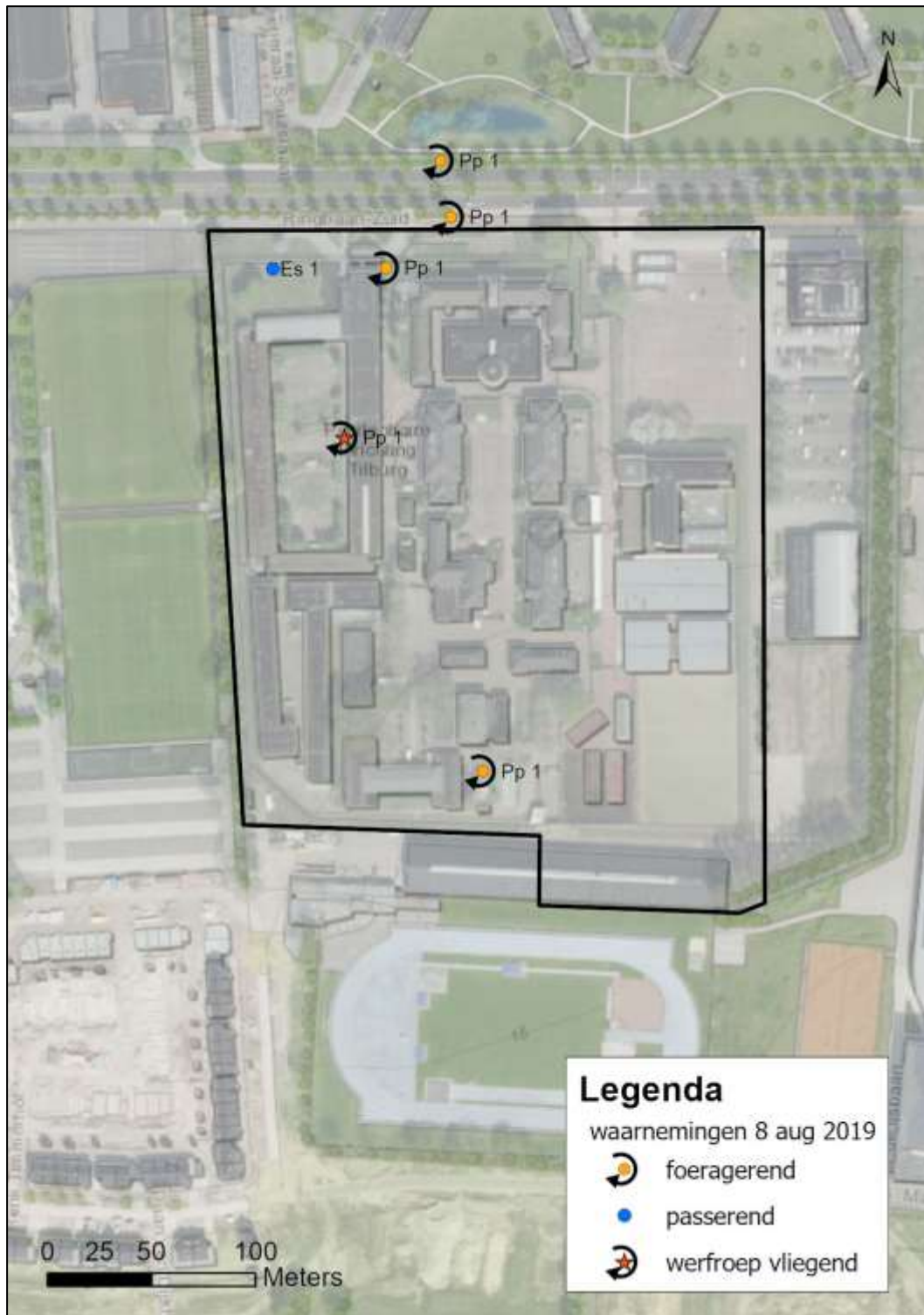
Pp – *Pipistrellus Pipistrellus* – Gewone dwergvleermuis
Getal = aantal

Pp – *Pipistrellus Pipistrellus* – Gewone dwergvleermuis
Getal = aantal

Pp – *Pipistrellus Pipistrellus* – Gewone dwergvleermuis
Getal = aantal

Pp – *Pipistrellus Pipistrellus* – Gewone dwergvleermuis
 Es – *Eptesicus serotinus* - Laatvlieger
 Getal = aantal